Van ’t Jaar 1456 tot het jaar 1459

15 juli 1456 - Een bede aan de hertog

Het onderstaande stuk wordt door Altmeyer aangehaald in zijn ‘Notices Historiques sur la ville de Poperinghe’ als berustend in het stadsarchief, maar het is daar niet meer te vinden. De Franse tekst hebben we achter dit rubriekje geplaatst. Gezien de ingewikkeldheid van de tekst, gaan we hier voor een poging tot een hertaling in het Nederlands.

Philippe, bij de gratie Gods, hertog van Bourgondië, Lotharingen, … graaf van Vlaanderen, etc.
Aan onze beminde en getrouwe, heren van onze raadkamer, ordonnerende in ons land van Vlaanderen, aan onze soeverein baljuw van Vlaanderen, aan onze baljuw van Bergen, Veurne, Cassel en aan al onze beminde justiciën en officieren of aan hun lieutenanten, salut!

Door de baljuw, amman, schepenen en burgers van de stad Poperinge, behorend aan de religieuzen, abt en klooster van Sint-Bertinus in onze stad Sint Omer,
is ons bekend gemaakt hoe dat, met minachting voor het rechtssysteem,
Estienne, bastaard van Godesey, Walins Ysdoor en Julien Wumeels en de genaamde Marc, bastaard van Rasseschacht,
onlangs tegen de vertoonders die het hoofd van justitie zijn in de voornoemde stad Poperinge, verscheidene aanvallen en invallen uitgevoerd hebben,
en dat ze het zelfs aangedurfd hebben om diverse keren gewapend naar deze stad te komen en daar de gezegde vertoonders geslagen, gegriefd en gekwetst hebben
en zelfs de genoemde amman en hen die de justitie assisteren;

Deze boosdoeners echter niet tevreden hiermee zijnde,
hebben opgeschept en scheppen dagelijks op over het slaan, mishandelen en doden van de voornoemde vertogers,
en zijn gekomen om op schrift te zetten
voor de deuren van de genoemde vertoonders
via brieven en cedules,
dat ze de voorgenoemde betoonders willen neersteken.
Speciaal de genoemde **Marc,** bastaard van de voornoemde Rasseschacht,
is agressief en vijandig

en heeft met een zwaard een keurheer van deze stad Poperinge, geslagen
omdat deze de justitie bijgestaan had tegenover de genoemde bastaard.
Deze bastaard werd hierdoor verbannen buiten de stad Poperinge en daarenboven uit ons land en graafschap Vlaanderen gedurende een periode van 50 jaar.
Niettegenstaande deze verbanning werd hij ontvangen in Vlaanderen door enkele van zijn vrienden, en komt hij bij nacht en ontij in genoemde stad Poperinge om de voornoemde vertoonders te bespieden en om ze te doden,
en heeft hij meerdere nietsnutten van zijn sekte rond hem verzameld.
Ze bevonden zich in de bossen en de rijpe graanvelden, en beroofden de mensen langs de wegen in de omgeving, op zo'n manier dat de voornoemde vertoonders niet meer langs de straten of het land durven gaan voor hun werk en zaken, met grote schade voor de openbare zaak, en ook tot groot nadeel en beschimping van de justitie.

Gezien bovenstaande feiten, willen we niet dat dergelijke verboden zaken verzwegen worden en ongestraft blijven,
en laten we U weten en bevelen U formeel, op vraag van de genoemde vertoonders,
U te informeren en U te laten informeren over de genoemde zaken.
Indien U dit naar behoren kan doen, zal alles U voldoende duidelijk zijn.

Rogier Vander Weyden

Neem daarom gevangen of laat gevangen nemen al diegenen die U
gezien de voorzeide informatie schuldig zult vinden,
waar dat U ze ook vindt in Uw ambtsgebied en jurisdicties,
behalve in heilige plaatsen,
en hen brengt of laat brengen als gevangene in de gevangenis dichtst bij de plaats waar ze vastgenomen worden om aldaar terecht te staan en de straffen en lijfstraffen te ondergaan die horen in dergelijke zaak
In het geval men ze niet kan gevangen nemen of laten gevangen nemen, moet men ze dagvaarden of laten dagvaarden om persoonlijk te verschijnen op een zekere gepaste dag,
voor U, de mensen van onze raadkamer,
op straffe van verbanning en inbeslagname van hun goederen,
om daar te antwoorden aan de voornoemde vertoonders en ook aan onze procureur,
aan alles wat ze willen vragen met betrekking tot de voorzeide zaken,
hun omstandigheden, afhankelijkheden en noden
en dit door door bovendien over te gaan,
bij verstek van gezegde schuldigen,
tot de uitspraak van de voornoemde **verbanning en van deze inbeslagname**,
zoals het in dergelijke zaak gewoon is te doen.

Om dit te doen, geven we U de macht en bevelen al onze rechtslieden, officieren en onderdanen die we hebben, en aan elk van hen, U bij te staan door raad te geven en alle nodige hulp te verlenen.

Gegeven in ons hostel in Den Haag in Holland, de 15de dag van juli, in het gezegende jaar 1456

Door Zijne Excellentie de Hertog
à la Relacion du Conseil
getekend: Gros Ans

15 juli 1456
Het onderstaande stuk wordt door Altmeyer aangehaald in zijn 'Notices Historiques sur la ville de Poperinghe' als berustend in het stadsarchief, maar het is daar niet meer te vinden. Dat was ook de reden waarom Oscar Fiers dit stuk ook overtypte zodat het te vinden is in zijn documentatie.

Philippe, par la grace de Dieu, duc de Bourgogne, de Lothier, etc.
A nos amez et féaux, les gens de nostre chambre de conseil, ordonnez en nostre pays de Flandres, à nostre souverain bailliz de Flandres à nos bailli de Berghes, de Furnes, au bailli de Cassel et tous nos amez justiciers et officiers ou à leurs lieutenans, salut!

De la partie des bailly, aman, eschevins et bourgeois de la ville de Poperinghes appartenant aux religieux, abbé et couvent de Saint Bertin en nostre ville de St. Omer, nous a été exposé comme jasoit que, en irrévérence et confusion de justice, Estienne, bastard de Godesey, Walins Ysdoor et Julien Wumeels et une nommé Marc, bastard de Rasseschacht, aient puis nagaires fait sur les dits exposans, chi sont chiefz de justice en ladicte ville de Poperinghes, plusieurs entreprinses et envaysemens, et mesmement qu'ilz se sont avanciez et efforciez de venir par plusieurs fois à main armee en icelle ville et illec batu, navré et blessé lesdicts exposans et mesmement ledict amman et ceulx qui assistoient à justice;
toutesvois iceulx malfaicteurs non contens de ce, se sont vantez et se vantent journelement de batre, vilonner, de copper et tuer lesdicts exposans, et de fait, se sont avanciez de mettre par escript devant les huis d'aucuns des dicts supplians par brieves et cédules, les décopemens et tuisons, des susdicts qu'ilz ont intention de faire, et en espécial ledict Marc, bastard dudict Rasseschacht, et a bastu d'une espée vilaument une des cuerheers d'icelle ville pource qu'il avaoit assisté à justice contre ledict bastard, dont icelui bastard a esté banny hors de ladicte ville de Poperinghens, et en oultre hors de nostre dict pays et conté de Flandres, le terme de 50 ans durant, nonobstant lequel bannissement il est recepté audict pays par aucuns ses amis et vient par nuyt et hors heure en la dicte ville de Poperinghes, en agaitant les dicts exposans

pour les tuer et vilamment mettre a mort et assemblé plusieurs mauvais garnemens de sa secte, lesquels se trouvent ès bois et ès blez muriz et robent les gens sur les chemins là environ, et telement que lesdicts exposans n'osent bonnement aler par les rues, ne par le pays en leurs besoingnes et affaires, qui est au grand préjudice de la chose publique et aussi au grand détriment et vitupère de la justice et plus seroit, si par nous n'estoit sour ce pourueu de nostre convenable remède;
Si comme dient iceulx exposans, dont ilz nous ont très humblement supplié.
Pour ce est-il que nous, les choses dessusdictes, considérées, non voulans telles oeuvres de fait et voies deffendues passer soubz dissimulacion ne demourer impugnies, vous mandons et expressément commandons, en commettant par ces présentes et à chacun de vous en droit soy que, à la requeste d'iceulx exposans, vous vous informes et faictes informer de et sur les choses dessusdictes, et ce, par informacion deuement faicte ou à faire, il vous en apère à souffisance;
en ce cas, prenez ou appréhendez ou faictes prendre et appréhender tous ceulx qui par la dicte informacion en trouverez coulpables quelque part que trouez estre ès mettes de vos offices et juridicions, hors lieu sainct, et iceulx menez ou faictes mener prisonniers en nos plus prochaines prisons du lieu ou ilz auront esté prins pour illec estre à droit et recevoir telles pubnicions et corrections que au cas appartiennent;
et au cas que prendre et appréhender ne les pourrez, en ce cas les adjournez ou faictes adjourner à comparoir personelement à certain et compétent jour, pardevant vous, lesdictes gens de nostre chambre de conseil, à peine de bannissement et de confiscacion de leurs biens pour illec respondre audicts exposans et aussi à nostre procureur, se partie se vuelt faire à tout ce que demander leur vouldront touchant les choses devant dictes, leurs circonstances, deppendences et émergences lors plus à plein à déclarer, se maistier fait, et procéder en oultre selon raison.
En procédant au surplus ou deffault et contumace desdicts coulpables,
à la prononciacion dudict bannissement et déclaracion d'icelle confiscacion, ainsi qu'il appartiendrait que en tel case est accoustumé de faire.
Car de ce faire, vous donnons pouvoir, mandons et commandons à tous nos justiciers, officiers et subgez que avons, à chacun de vous, en ce faisant, et les deppendences obèyssent et entendent diligemment et prestent et baillent conseil, convort, ayde et prison, etc.
Donné en nostre hostel à la Haye en Hollande, le XVe jour de juillet, l'an de grâce mil quatre cens cinquante et VI.

Patinen geschilderd door Rogier Vander Weyden

Het juridisch hoofd van Poperinge.

Op de **19de januari 1457** *krijgen we een minnelijke schikking tussen Veurnamacht en Poperinge aangaande het hoofdvonnis. Voor deze zaak zie ook A14 en A15. Het is omzeggens de grootste akte die in het Stadsarchief aanwezig is. (SAP A24) Deze akte was eertijds ook aanwezig in de abdij van Sint Bertins (Haigneré – tome VII – nr. 135 – p. 300) waar ze echter genoteerd staat met als datum 19 januari 1458.*

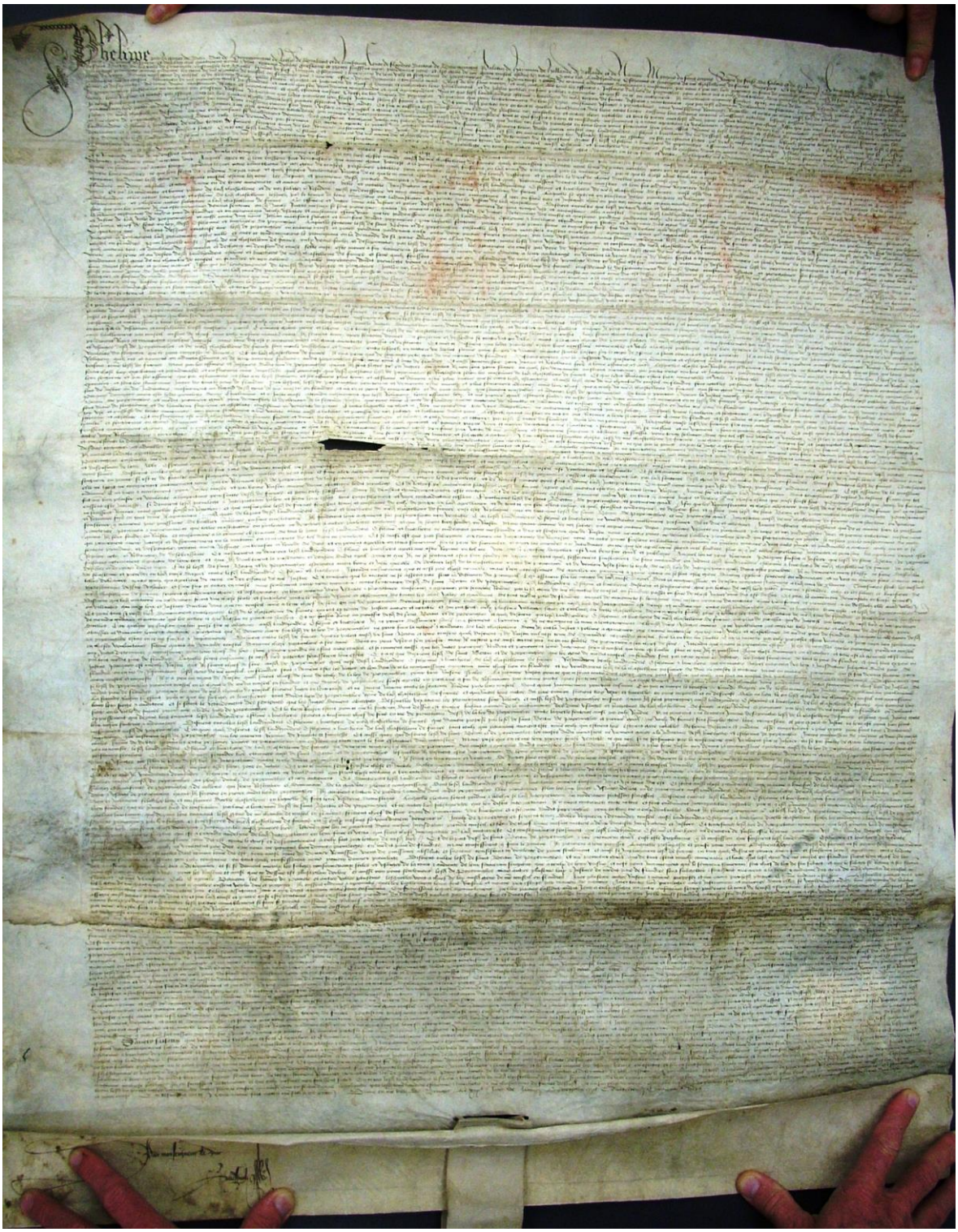

Essentieel komt het er op neer dat de raad van Vlaanderen voor Poperinge het hof van beroep is en blijft.

De Gilden en broederschappen van Poperinge

Op de **21ste maart 1457** – *in de nieuwe tijdsrekening wordt dit 1458* - wordt er een notariële akte opgemaakt waarbij de 'administrateurs en de gouverneurs' van **de gilden**, hun reglementen ter goedkeuring aan de wethouders van de stad, dienen voor te leggen ter goedkeuring en bevestiging. (D'Hoop nr. 168 + Haigneré nr. 3074).
Deze akte zat dus zowel in het archief van de abdij van Sint Bertin te Sint-Omaars als in het archief van de proosdij te Poperinge.
Deze akte ordt ook door Haigneré vermeldt.

168.

Acte notarial, par lequel les administrateurs et gouverneurs de toutes les Gildes de Poperinghe reconnaissent, à l'injonction du bailli de cette ville, que le seigneur (l'abbé de Saint-Bertin) et le magistrat ont entière juridiction sur elles et ses membres.

In nomine Domini. Amen. Universis presentis publici instrumenti seriem inspecturis innotescat, quod, cum lites, differencie seu controversie verterentur coram diversis judicibus ecclesiasticis et secularibus inter procuratorem religiosorum virorum abbatis et conventus monasterii sancti Bertini in sancto Audomaro actorem ex una, et quosdam confratres confratrie seu calende beati Nicholaii Poperringensis reos partibus ex altera, de et super eo, quod quidam dicte confratrie seu calende dicebant, proponebant et manutenebant se non esse aut debere subici, stare ac sisti ordinacioni, pronunciacioni, prolacioni, determinacioni, jurisdictioni aut legisdacioni honorabilium virorum scabinorum et correariorum ville, territorii seu opidi Poperringensis, omnimodis tamen jurisdictionem in dicto loco Poperringense habentium et exercentium dictis abbati et conventui ad causam et in favorem dicte abbacie in supradicto loco Poperringense per serenissimos et illustrissimos principes, comites Flandrie et duces Bourgondie, concessam et indultam, spectantem et pertinentem. Hinc siquid fuit et est, quod anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo septimo, more scribendi in regno Francie, indictione sexta, die vero martis mensis marcii vicesima prima, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri, domini Calisti divina providentia pape tercii, anno tercio, in venerabilis ac religiosi viri Johannis Bove, prepositi prepositure Poperringensis, honorabilium virorum scabinorum et correariorum ville et opidi Poperringensis nostrorumque notariorum ac tabellionum publicorum testiumque subscriptorum ad hoc vocatorum specialiter et rogatorum presencia, personaliter constituti circumspecti et providi viri Guillermus de Gruiboval, armiger, Christianus Wijt, Willermus Lammoet, Quintinus Lauwerin, Jacobus Maes, filius Jacobi, ut et tanquam gubernatores et administracionem habentes confratrie confraternitatis beate Marie Poperringensis, Christianus Wijt, Jacobus Adam, Gadiferus de Gay, ut et tanquam gubernatores et administracionem habentes confratrie confraternitatis sancti Sebastiani Poperringensis, Guillermus Stalin, Alardus Walins, Henricus Stasin, Willermus de Conync alias Socx, ut et tanquam gubernatores et administra-

1457, (1458 n.s.) 21 mars.

cionem habentes confratrie confraternitatis sancti Georgii Poperringensis, Vincencius Floer, Johannes Pelin, Egidius Scakelin, Jacobus Roelin et Johannes de Hane, ut et tanquam gubernatores et administracionem habentes confratrie confraternitatis sancti Vincencii Poperringensis, Johannes Baes, Johannes vanden Zande, Petrus Canin, Ghilenus Beutac, Jacobus Boye, ut et tanquam gubernatores et administracionem habentes confratrie confraternitatis sancti Eligii Poperringensis, Clemens Haha, Willermus de Vinc, Lambertus Wolryc, Vincencius de Bourcqs, ut et tanquam gubernatores et administracionem habentes confratrie confraternitatis sancti Jacobi Poperringensis, Ghilenus de Clobbere, Georgius Post, Johannes Govare, Franciscus Hellebrant, Franciscus de Vont, ut et tanquam gubernatores et administracionem habentes confratrie confraternitatis sancti Johannis Poperringensis, Lambertus Hellekin, Judocus de Coutere, Johannes Marselis, Johannes van Mesene, Philippus de Pottere, ut et tanquam gubernatores et administracionem habentes confratrie confraternitatis sancte Trinitatis Poperringensis, Petrus van Ordonere, Willermus van Hamele, Christoforus Lodyc, Salomon Wendemare, Johannes Roelin; ut et tanquam gubernatores et administracionem habentes confratrie confraternitatis sancti Auberti Poperringensis, dominus Theodoricus Roene, Christianus de Buc, Ghilenus de Winnecorne, confratrie confraternitatis sancte Katherine gubernatores et administracionem habentes, Ghilenus Moenaert, Willermus Beutin, ut et tanquam gubernatores et administracionem habentes confratrie confraternitatis sancti Nicholaii Poperringensis, Willermus Beutin, ut et tanquam gubernator et administracionem habens confratrie confraternitatis beate Barbare Poperringensis, Malinus de Walle, ut et tanquam gubernator et habens administracionem confratrie confraternitatis sancte Marie Magdalene Poperringensis, asseruerunt, exposuerunt et dixerunt, ac quilibet eorum alter insolidum asseruit, dixit et exposuit, conjunctim et divisim, omnes et singulas lites, discordias, differencias et controversias quascunque sustentas ac sustentatas inter supradictas partes velle fore abolere et tollere, ac litium affractus omnimode effugere et removere, ea, que ad causam dicte confratrie confraternitatis sancti Nicholaii et aliarum in dicto loco Poperringense fundatarum et institutarum

sancti Nicholaii et aliarum in dicto loco Poperringense fundatarum et institutarum
contigerunt seu contingere possent, occasione hujusmodi in futurum; de cetero et ammodo talia non committere aut perpetrare ymmo, omnibus melioribus via, modo, causa, jure et forma, quibus efficacius potuerunt et debuerunt, sponte, pure et libere, non vi, metu, dolo, fraude seu aliqua sinistra machinacione, ut dicebant, circonventi, sed ex eorum certis scienciis et spontaneis voluntatibus, voluerunt et promiserunt, ac quilibet eorum alter insolidum voluit et promisit, vultque et promittit, divisim et conjunctim, necnon presentis publici instrumenti tenore volunt et promittunt, inquantum eos et eorum quemlibet insolidum tangere potest ac tangere poterit infuturum, a data presentium, de cetero et ammodo antedictorum scabinorum et correariorum ad causam dicte confraternitatis sancti

Nicholaii et aliarum supradictarum in opido Poperringense, de auctoritate et consensu abbatis et conventus, aut suorum officiariorum, antedictis institutis et fundatis ordinacioni, prolacioni, determinacioni, jurisdictioni, legisdacioni et eorum cohercioni stare et sisti; promiseruntque insuper antedicti constituti, nomine quo supra, et quilibet eorum alter insolidum, volunt et promittunt, et presentis publici instrumenti tenore conjunctim et divisim vult et promittit, sub ipsa fide et juramento in nostrorum notariorum et tabellionum publicorum subscriptorum

manibus rite et legitime stipulantes et recipientes, vice et nomine omnium et singulorum illorum, quorum interest vel intererit seu interesse poterit quomodolibet infuturum, conjunctim et divisim, corporaliter prestitis, se habere ratum, gratum, stabile atque firmum, nunc habere et perpetuo habiturum promittentes et volentes; ac quilibet eorum alter insolidum, voluerunt et promiserunt, necnon presentis publici instrumenti tenore volunt et promittunt, et quilibet eorum alter insolidum vult et promittit, totum id et quicquid per dictos scabinos et correarios ordinatum, sentenciatum, dispositum seu pronunciatum fuerit; et contra hujusmodi ordinacionem, sentenciam, disposicionem seu pronunciacionem ullo undique tempore aut loco dicere, facere vel venire, de jure aut de facto, per se vel per alium seu alios, directe vel indirecte, ab ea seu eis non reclamandum, appellandum aut ad alterius juris disposicionem recurrendum, prout lacius et prolixius in quadam cedula papirea sub verbis flamingis confecta et ordinata per alterum nostrum notariorum publicorum subscriptorum, in ipsorum gubernatorum seu administracionem habentium antedictarum confraternitatum testiumque subscriptorum presencia, alta et intelligibili voce de verbo ad verbum lecta et perlecta, continentur; cujus quidem cedule papiree tenor de verbo ad verbum sequitur, qui talis est: « Ute dien, dat enighe gouverneurs of beleders van ghilden te Poperringhe zin, die maintieneren willen, datter ghilden zoude zin, die niet ghestelt en zin by den here ende by der wet, ende ooc niet ghehouden van den here ende van der wet. So es, dat Jehan Colin als bailluy van Poperringhe, in de name vanden here, gheboden heift ter halle, dat alle ghone die gouverneurs of beleders zin van ghilden te Poperringhe commen zoude teene vernoomde daghe voor den here ende voor de wet, in de camere, ende aldaer bringhen de boucken vanden ghilden in den handen vanden here ende vander wet, behoudens elcx recht, omme zekere zaken den here daertoe porrende. Item al dit ghedaen wesende ende de boucken daer ghebrocht ziinde, naer den inhoudene vanden ghebode uutghewert, dat enighe als desobiissant wesende ende refuge zoukende de maniere makende, als dat zy dat niet ghehouden en ware van doene, alst bleic uit overghevene van hure boucken, als zy niet vordere en mochten daer ghezent was van enighe te levere u deisen bouc up wedere leveren. So est, dat de voorseide bailluy versouckende es van rechtsweghe, in den name vanden here, dat alle de ghone, die beleders zin te Poperringhe van ghilden, dat zy kennen

zullen, ter presencie van eenen notaris of notarezen, elc int zine, dat men de ghilde houdende es van den here ende van der wet, ende dat de ghilde alder eirst gheordincirt ende ghestelt was by den consente vanden here ende vander wet, ende dat zy als gouverneurs ende beleders staen zullen ter cause vander voorseide ghilde justiciable te rechte ende te vannesse vanden here ende vander wet, van wien, dat men de ghilden houdene es, ende dat zy achter volghende dien de gildebroeders nieuwers eldre molesteren en zullen ter cause voorzeit, dan hier te wetten, van tghunt datter wet kennesse behort. Item voort, dat alle statuten ende ordonnancen vanden ghilden zullen ghehouden zin ende staen ter moderacie ende ter discrecie vanden here ende vander wet, zonderlinghe ghemeret, dat men enighe ordonnancen ende statuten ghehouden heift

anders dan naer tinhouden van de ghilden, ende vordere dan de ghilden vermochten van rechtsweghe. Item dat alle de beleders ende gouverneurs van sinte Niclaus ghilde niet meer zullen mueghen luden enighe clocke, omme hure ghildebroeders te vergaderene noch andersints, het ten wert by den consente vanden here of van zine stedehoudere. Item dat alle de beleders of gouverneurs van ghilden, van wat ghilden dat het zy, ghehouden werden bewys ende rekeninghe te doene van dat de ghilde angaet voor den here ende voor de wet, alst den here ende der wet goetduncken zal, ende dat up ghecorrigiert te zine by den here ende by der wet van huren ghebreken. » Et quantum ad omnia et singula premissa tenenda et observanda inviolabiliter et absque defectu prefati constituti, nomine quo supra, expresse renunciaverunt, ac quilibet eorum alter insolidum renunciavit et presentis publici instrumenti tenore renunciat, divisim et conjunctim, per fidem et juramentum predicta ut supra corporaliter prestita, omnibus et singulis excepcionibus, cautelis, subterfugiis, cavillacionibus quibuscunque, doli, mali, lesionis et cujuscunque frandis rei ita non geste, omnibus franchisiis, libertatibus, privilegiis, usibus, consuetudinibus quorumcunque locorum, omnibusque singulis excepcionibus, juribus cujuslibet et canonicis, scriptis et non scriptis, que contra premissa ac presentis publici instrumenti tenorem dici, proponi vel obici possent, quomodolibet infuturum; et specialiter juri, dicenti: generalem renunciacionem non valere, nisi processerit specialis. De quibus premissis omnibus et singulis Johannes Colin, ballivus reverendi in Christo patris et domini, domini episcopi et comitis Tullensis, abbatis sancti Bertini in sancto Audomaro, sibi fieri petiit a nobis notariis publicis ac tabellionibus publicis, tanquam auctenticis personis, instrumentum publicum unum aut plura, astantium personarum testimonium invocando. Acta fuerunt hec Poperringis, in camera consilii dicti reverendi patris, anno, indictione, die, mense et pontificatu prescriptis, presentibus providis viris Petro Diedeman, Lamberto Makeblyt, Wulfardo van Risele et Silvestro de Bourcques, cum pluribus aliis astantibus testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Deinde anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo octavo, post Pascha, more gallicano, indictione sexta, die vero martis mensis maii secunda, pontificatus Calisti tercii anno quarto, in nostrorum notariorum publicorum testiumque subscriptorum ad hoc vocatorum specialiter et rogatorum presencia, personaliter constituti providi viri Petrus de Mol et Laurencius de Coniinc alias Socx, ut et tanquam gubernatores et administracionem habentes confratrie confraternitatis beate Barbare Poperringensis, Johannes de Gay, Andreas Bundervoet, speciale mandatum se habens asseruit nomine domini Georgii Cuulstoot, ut et tanquam gubernatores et administracionem habentes confratrie confraternitatis sancti Nicholaii Poperringensis, Georgius Baerd et Jacobus Boye, ut et tanquam gubernatores et administracionem habentes confratrie confraternitatis sancte Marie Magdalene Poperringensis, 1458, 2 mai.

consimiliter, ut superius est expressum et declaratum, voluerunt et promiserunt, non vi, metu, dolo, fraude circumventi, sed ex eorum certis scientiis et spontaneis voluntatibus, ac presentis publici instrumenti tenore, quilibet eorum alter insolidum, conjunctim et divisim, volunt et promittunt, vultque et promittit, omnia et singula contenta in dicta cedula papirea ordinata et confecta per alterum nostrum notariorum publicorum subscriptorum, in ipsorum gubernatorum et administratorum dictarum confraternitatum testiumque infrascriptorum presencia, alta et intelligibili voce de verbo ad verbum lecta et perlecta, contenta. Se ratum, gratum, stabile habere promittentes et volentes, ut supra, ac quilibet eorum alter insolidum, promittunt et volunt, promittit et vult, conjunctim et divisim, sub ipsis fide et juramento in nostris notariorum publicorum subscriptorum manibus corporaliter prestitis et receptis, renunciantes expresse supradicti constituti, nomine quo supra, inquantum eos et eorum quemlibet insolidum tangit seu tangere poterit infuturum, ac presentis publici instrumenti tenore quilibet eorum alter insolidum, conjunctim et divisim, renunciavit et renunciat, ut superius lacius expressum est; de quibus premissis omnibus et singulis antedictus ballivus, nomine quo supra, petiit sibi a nobis fieri instrumentum publicum unum aut plura astancium personarum testimonium invocando. Acta fuerunt hec in virscaria dicti loci Poperringensis, anno, indictione, mense, die et pontificatu prescriptis, presentibus ibidem discretis viris Nicholao de Vriese, dicti loci Poperringensis ammanno, Stephano Bave, Johanne de Bourcques, ipsius loci Poperringensis hostiariis, unacum pluribus aliis astantibus, testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Monogramme du notaire RUPLE.

Verum quia ego Johannes Ruple, in artibus magister, necnon in jure canonico baccalarius, clericus Morinensis diocesis, publicus auctoritate apostolica tabellio, premissis omnibus et singulis, dum, prout supra scribuntur, agerentur, dicerentur et fierent, unacum prenominatis

testibus, presens interfui, eaque sic fieri vidi, dici audivi, ac veritatis omnium et singulorum premissorum requisitus et rogatus.

Monogramme du notaire SAINTPOL.

Et ego Guillermus de Saintpol, presbiter Morinensis diocesis, publicus apostolica et imperiali auctoritatibus notarius, quia premissis omnibus et singulis, dum sic, ut supra scribuntur, dicerentur, agerentur et fierent, unacum prenominatis testibus, presens interfui, eaque sic fieri vidi et audivi, ac in notam sumpsi, idcirco huic presenti publico instrumento, manu magistri Johannis prescripti scripto, signum meum publicum consuetum, ac solitum apposui, in testimonium veritatis omnium et singulorum premissorum, requisitus et rogatus.

De tekst begint in het Latijn maar gaat dan over in het Vlaams.
Op dat moment was **Guillaume Fillastre**, de abt van de abdij en de proost was **Johannes Bove.**
De eerste gilde die we tegenkomen is deze van **Sinte Maria** waarvan de volgende personen de gouverneurs zijn: Guillermus de Gruiboval, Christian Wijt, Willermus Lammoet, Quintinus Lauwerin, Jacobus Maes filius Jacobi,
De **Sint Sebastiaensgilde** wordt vertegenwoordigd door Christianus Wijt, Jacobus Adam en Gadiferus de Gay.
Dan krijgen we de **Sint-Jorisgilde** met Guillermus Stalin, Alardus Walins, Henricus Stasin, Willermus de Conync alias Socx.
Vincensius Floer, Johannes Pelin, Egidius Scakelin, Jacobus Roelin en Johannes de Hane zijn de gouverneurs van de **Sint Vincentiusgilde**.
Johannes Baes, Johannes vanden Zande, Petrus Canin, Ghilenus Beutac en Jacobus Boye vertegenwoordigen de **Sint-Eligiusgilde**.
Clemens Haha, Willermus de Vinc, Lambertus Wolryc, Vincensius de Bourcqs, zijn van de **Sint Jacobsgilde**.
Ghilenus de Clobbere, Georgius Post, Johannes Govare, Franciscus Hellebrant, Franciscus de Vont zijn van de Gilde van **Sint-Jan.**
Lambertus Hellekin, Judocus de Coutere, Johannes Marselis, Johannes van Mesene, Philippus de Pottere zijn van de **Trinitariërsgilde.**
Petrus van Ordonere, Willemus van Hamele, Christoforus Lodyc, Salomon Wendemare, Johannes Roelin vertegenwoordigen de Sint Aubertis of **Sint Obrecht gilde,** of de gilde van de bakkers.
Theodoricus Roene, Christianus de Buc, Ghilenus de Winnecorne zijn broeders van het broederschap van **Sinte Katherina.**
Gilenus Moenaert en Willermus Beutin zijn de gouverneurs van het broederschap van **Sint Nicholas.**

Alleen Willermus Beutin wordt als gouverneur van het broederschap van **Sinte Barbara** genoemd.
Malinus de Walle is de gouverneur van de **Sinte Magdalena** broederschap.

Mara Magdalena geschilderd door Rogier Vander Weyden – met de balsempot bij haar.

Daarbij wordt dan gesteld dat het blijkbaar omwille van onenigheden met de Sint-Nicolaas gilde is dat men alle reglementen aan de heer en de wethouders dient voor te leggen. En dan gaat de akte verder in het Vlaams en krijgen we ook de reden te horen waarom al deze gouverneurs van de gilden en broederschappen opgeroepen

worden:

De schrijver – Rogier Vander Weyden

Ute dien, dat enighe gouverneurs of beleders van ghilden te Poperinghe zin,
die maintenieren willen,
datter ghilden zoude zin,
die niet ghestelt en zin by den heere ende by der wet,
ende ooc niet ghehouden van den heere ende van der wet.
So es, dat **Jehan Colin,** als bailluy van Poperinghe, in de name vanden heere,
gheboden heift ter halle,
dat alle de ghonne die gouverneurs of beleders zin van de ghilden te Poperynghe,
commen zouden teene vernoomde daghe voor den heere ende voor de wet,
in de camere ende aldaer bringhen de boucken vanden ghilden in den handen vanden heere ende van der wet,
behoudens elcx recht, omme zekere zaken den heere daertoe porrende.
Item al dit ghedaen wesende ende de boucken daer ghebrocht zijnde,
naer den inhoudene van den ghebode uutghewert,
dat enighe als desobiissant wesende ende refuge zouckende de maniere makende,
als dat zy dat niet ghehouden en ware van doene,
alst bleic uit overghevene van heure boucken,
als zy niet vordere en mochten daer ghezent was van enighe te levere u deisen bouc up wedere leveren.

Een bed – Rogier Vander Weyden

Soo est, dat de voorseyde bailluy versouckende es van rechtsweghe, in den name van den heere,
dat alle de ghonne, die beleders zin te Poperinghe van de ghilden,
dat zy kennen zullen,
ter presencie van eenen notaris, elc int zine,
dat men de ghilde houdende es van den heere ende van der wet,
ende dat de ghilde aldaer eirst gheordineirt ende ghestelt was by den consente van den heere ende vander wet,
ende dat zy als gouverneurs ende beleders staen zullen ter cause vander voorseide ghilde justiciable te rechte ende te vonnesse vanden heere ende vander wet,
van wien, dat men de ghilden houdene es,
ende dat zy achter volghende dien de ghildebroeders nieuwers elders molsteren en zullen ter cause voorzeit, dan hier te wetten, van tghunt datter wet kennesse behoort.
Item voort, dat alle statuten ende ordonnancen vanden ghilden zullen ghehouden zin ende staen ter moderacie ende ter discrecie van den heere ende van der wet,
zonderlighe ghemerct, dat men enighe ordonnancen ende statuten ghehouden heift anders dan naer tinhouden van de ghilden,
ende vordere dan de ghilden vermochten van rechtsweghe.

Item dat alle de beleders ende gouvernerus van de **Sinte Nicolaus ghilde** niet meer zullen mueghen luden eenighe clocke, omme heure ghildebroeders te vergaderen noch andersints, het ten wert byden consente van den heere of van zyne stedehoudere.
Item dat alle de beleders of gouverneurs van de ghilden, van wat ghilden dat het zy, ghehouden werden bewys ende rekeninghe te doene van dat de ghilde angaet voorden heere ende voor de wet,
alst den heere ende der wet goetduncken zal,
ende dat up ghecorrigiert te zyne by den heere ende by der wet van heuren ghebreken.

Van daar af gaat de akte weer verder in het Latijn om deze formeel af te sluiten.
Johannes Colin is de notaris van dienst en de akte wordt opgesteld in de 'kamer' van de wet te Poperinge met als getuigen Petro Diedeman of dus Pieter Diedeman, Lamberto Makeblyt of dus Lambert Makeblyde, Wulfardo van Risele en Silvester de Bourcques.

Er worden hier 13 gilden in deze akte opgesomd.
Sinte Maria
Sint Sebastiaansgilde
Sint Jorisgilde
Trinitariërs
Sint Obrecht
Sint Catherina
Sint Nicholas

Een oud schilderij toegewijd aan de Heilige Barbara en te vinden in de O.L. Vrouwkerk te Poperinge – De foto komt van de website van het Koninklijk Instituut van het Kunstpatrimonium.

Sinte Barbara
Sinte Marie Magdalena
Sint Vincentius
Sint Eligius of Sint Elooi
Sint Jacobsgilde
Sint Jan

Zoals we uit de tekst enigszins kunnen begrijpen, staan hier niet alle gilden en broederschappen van Poperinge op dit lijstje, maar moeten er nog meerdere geweest zijn. De 'gilde van de kei', die eerder in de carnavalssfeer moet gezocht worden, staat er alleszins niet bij, terwijl we wel mogen veronderstellen dat ze toen reeds effectief bestonden. We lopen even het lijstje af.

Welke **de Sinte Maria – gilde** *was, weten we niet.*
We zijn natuurlijk geneigd om deze meteen te plaatsen in de Sint-Janskerk maar we zitten hier in 1457 nog een hele tijd alvorens het mirakel van O.L. Vrouw van Sint-Jan gebeurde.
We zijn na enig overdenken, eerder geneigd om deze gilde in de O.L. Vrouwkerk te plaatsen, enerzijds gezien de naam van de kerk maar ook omwille van het feit dat men daar nu nog een O.L. Vrouw van de Rozenkrans heeft.
De **Sint Sebastiaansgilde** *en deze van* **Sint Joris** *zijn de schuttersgilden en deze komen uitgebreider aan bod in de jaren 1462 – 1463; zie aldaar.*
Over **de Trinitariërs** *waarvan het altaar nog steeds in de O.L. Vrouwkerk staat, hadden we het reeds vroeger, net zoals over de* **Sint Obrechtgilde.**
Deze was in de Sint-Janskerk gevestigd en was de gilde van de broodbakkers.
De **Sint Catherina gilde** *zal bijna zekerlijk in de Sint-Bertinuskerk gevestigd zijn geweest. Deze heilige was misschien wel de eerste vereerde heilige van Poperinge, waar er lang een Sinte Catherinakapel op het Vroonhof heeft bestaan.*
Ze was in Poperinge zeker rond 1700 de patroonheilige van de kleermakers, en het zou mij niet verbazen moest ze rond 1457 dit ook reeds geweest zijn maar misschien ook van al de lakenhandelaars.
Het verbaast mij dat we geen 'Blasiusgilde' vinden, terwijl deze patroon van de wolbereiders wel een grote beroepsgroep op de been moest kunnen brengen. Zijn relieken die momenteel nog bewaard worden in een reliekhouder in de O.L. Vrouwkerk getuigen alleszins van een oude devotie voor deze heilige.
Over de gilde van **Sint Nicholas** *of ten minste over deze patroonheilige hadden we het vroeger ook al. Hij is doorgaans de patroonsheilige van de wezen maar misschien nog meer van de handelaars.*

De **Sint-Barbaragilde** *zit alleszins later in de O.L. Vrouwkerk en ontwikkelde zich alleszins als rethorieke gilde. Hier verbaast het ons dat we de* **'Cruusbroeders'** *in ons lijstje niet terug vinden aangezien we mogen veronderstellen dat de vele 'splinters van het heilig kruis' die we in de kerken van Poperinge en in de omgeving vinden, met de kruisvaarten moeten ingebracht geweest zijn.*
De gilde of broederschap van **Sinte Maria Magdalena***, lijkt ons dan weer 'normaal'. Maria Magdalena is hier in Poperinge zeker een heilige die aanbeden zal geweest zijn ter bescherming van de 'haastige pestilentie' of de 'neresoene', de pest die in de loop van de 14de en de 15de eeuw geregeld opdook. We mogen ook veronderstellen dat deze broederschap de kapel van Magdalene langs de weg naar Ieper beheerde, samen met de opvang van de pestelijders in de lazerij aldaar die reeds van in het jaar 1312 werd opgericht.*
Deze heilige is nog aanwezig in de Sint Bertinuskerk waar ze in de brandglasramen van het koor opgenomen is.
Dan krijgen we de heilige **Vincentius.** *Dit kan de Heilige Vincentius à Paulo niet zijn aangezien deze heilige toen nog niet geboren was. Het is dus de 'oude' Vincentius van Valencia. Deze was de patroon van de rietdekkers en van de pottenbakkers. Van deze heilige of zijn gilde vinden we later geen spoor terug.*
Sint Eligius of Sint Elooi *is dan wel weer overbekend gebleven. Hij is de patroonheilige van de smeden. Deze heilige heeft zowel een reliekhouder in de Sint Bertinuskerk als één in de O.L. Vrouwkerk.*

De **Sint Jacobsgilde** *lijkt ons een gilde te zijn geweest die met Sint Jacob als patroon van de pelgrims en reizigers, zich het lot van deze pelgrims aantrok en misschien dus wel de 'beyaert' of het 'reizigershopital' beheerde.*
Daarnaast hebben we nog **de gilde van Sint-Jan**, *waarvan we veronderstellen dat deze niet alleen in de Sint Janskerk gevestigd was, maar ook het beheer hiervan supporteerde.*

Als we naar **een indeling** *zoeken, kunnen we misschien deze gilden en broederschappen als volgt klasseren:*
De gilde van Sint-Jan, deze van Sinte Maria, en deze van Sint Catherina, zijn dan de broederschappen die zich de drie kerken van Poperinge aantrekken.
De Sint Jacobsgilde met de Beyaert, de Maria Magdalena gilde met de Magdalena – lazerij en misschien wel de Sint Nicholas die zich de wezen aantrok, waren de drie gilden die een 'sociale instelling' onderhielden, waarbij we enigszins de Trinitariërs kunnen voegen die de Christene slaven uitkocht.
De schuttersgilden waren op de moment de Sint Joris en de Sint-Sebastiaansgilde.
De Rethorieke gilde van de Barbaristen bestond ook al.

De beroepsgilden die hier genoemd worden, zijn die van Sint Obrecht, deze van Sinte Catherina, van Sint Nicholas, van Vincentius en van Sint Elooi.

We vinden nog een beeld van Sint Jacobus de meerdere, of de pelgrim terug in de Sint Bertinuskerk, een beeld dat waarschijnlijk in het eerste deel van de 18de eeuw aldaar geplaatst werd, gedoneerd door de heer Jaques …, schepen van de stad Poperinge.
De foto is gehaald van de site van het Koninklijk instituut voor Kunstpatrimonium.

Botsing tussen de wereldlijke en spirituele macht

Op de **9de november 1457** *krijgen we nog maar eens een* **botsing tussen de 'wereldlijke' en de 'spirituele'** *macht te Poperinge, zo blijkt uit de akte van deze datum te vinden in het Stadsarchief te Poperinge – A25.*
Deze akte werd opgesteld door de notarissen Johannes de Ruple en Guilielmus de Saint Pol.

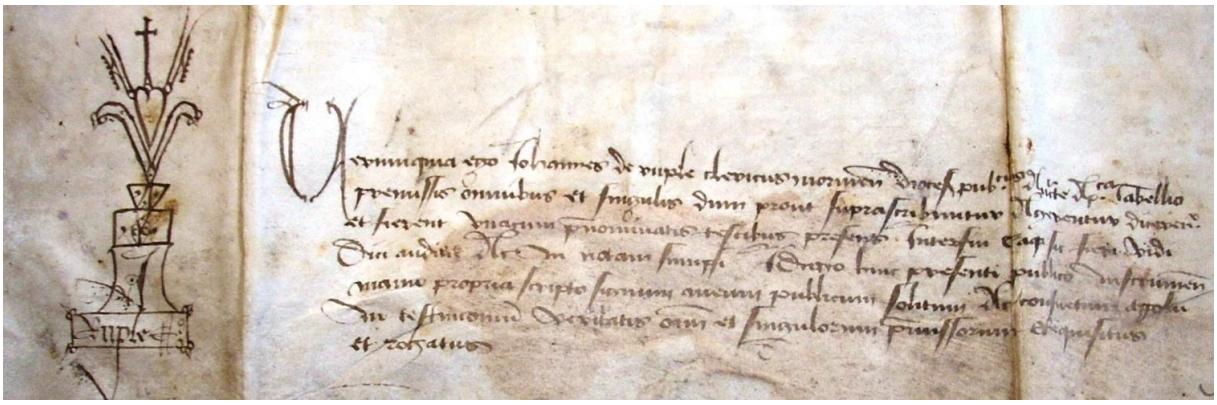

Hierboven het handteken van Jehannes de Ruple en hieronder deze van Saint Pol.

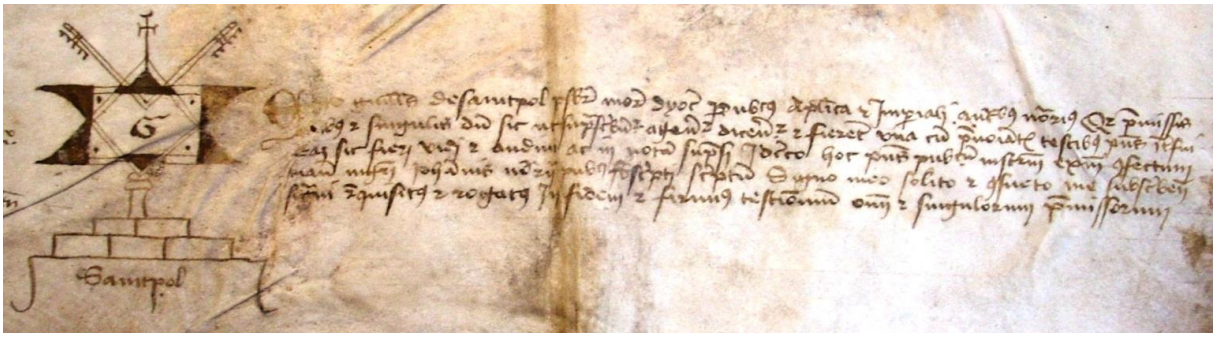

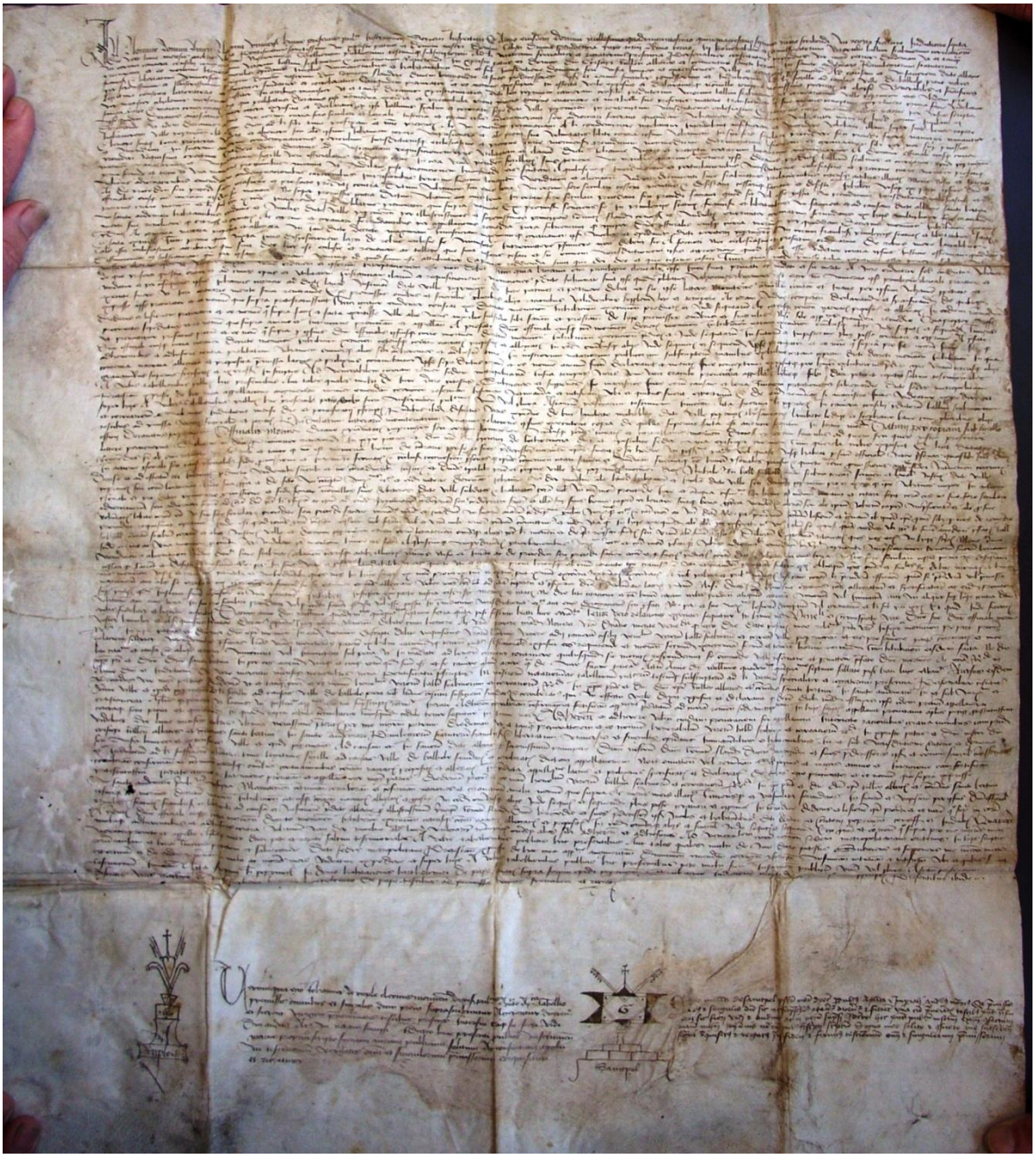

Deze indrukwekkende Latijnse akte gaat over het feit dat meester Gislenus Merseman, de deken van de christenheid te Poperinge, Johannes de Muelenaere, bijgenaamd Hoed, wilde doen kerkeren wegens schulden ten gevolge van een uitspraak van het hof van de officialiteit van Terenburg of Terwaan, de bisschoppelijke zetel waar het 'geestelijk' hof gevestigd was. De magistraat van Popering, met als procureur of advocaat Peterus Diedeman, verzet zich hier tegen en beweert dat dit alleen kan gebeuren met een veroordeling door de wethouders van Poperinge, aangezien het hier een burgerlijke zaak betreft.

In de 'Cronijcke van den Graefscepe van Vlaendren' schrijft men voor de winter van het jaar 1457 het volgende:
Up St-Maertensdach, den XI° van der maent als voren, beghonstet zo sterckelick te vriesene, XIIII weken lanck ghedeurende, dat men tallen cante met waghenen ende peerden over tijs reedt, daer endelinghe zulc een overvloedicheit van watere naervolchdet dat men

gheenen raedt en wiste; ooc reesser een zeer horrible tempeest van windc op, zo dater veel kercken, thorren. huvsen ende boomen omwoeven.

1458

Over de zomer van 1458 lezen we het volgende:
Ooc is hier wel te noterene dat noyt mensche droogher zomere en beleefde, want van april tot half octobre niet eens en reynde.

A 26 *19 januari 1458 n.s.*
1458 *Er rezen in 1431 moeilijkheden tussen de Stad Poperinge en de Kasselrij Veurne over het privilegie verleend door Filips de Goede, aan de abt van Sint-Bertinus, dat het Wettelijk Hoofd van de Stad Poperinge de Raad van Vlaanderen is. Dit wordt nogmaals bevestigd op 19 januari 1433 n.s. Gezien een nieuw proces over hetzelfde onderwerp is gerezen, beslist de Grote Raad van Mechelen dat het vroegere privilegie van kracht blijft met uitzondering van het geval dat één der partijen inwoner is van de Kasselrij Veurne. Het Wettelijk Hoofd is alsdan de Magistraat van de Kasselrij Veurne.*

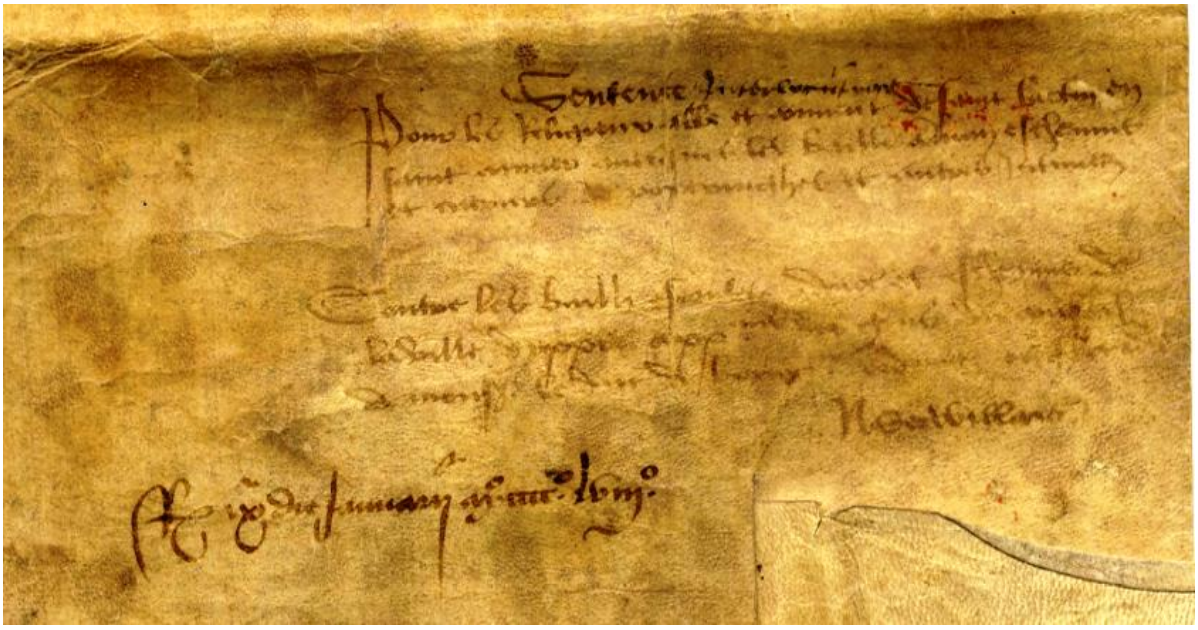

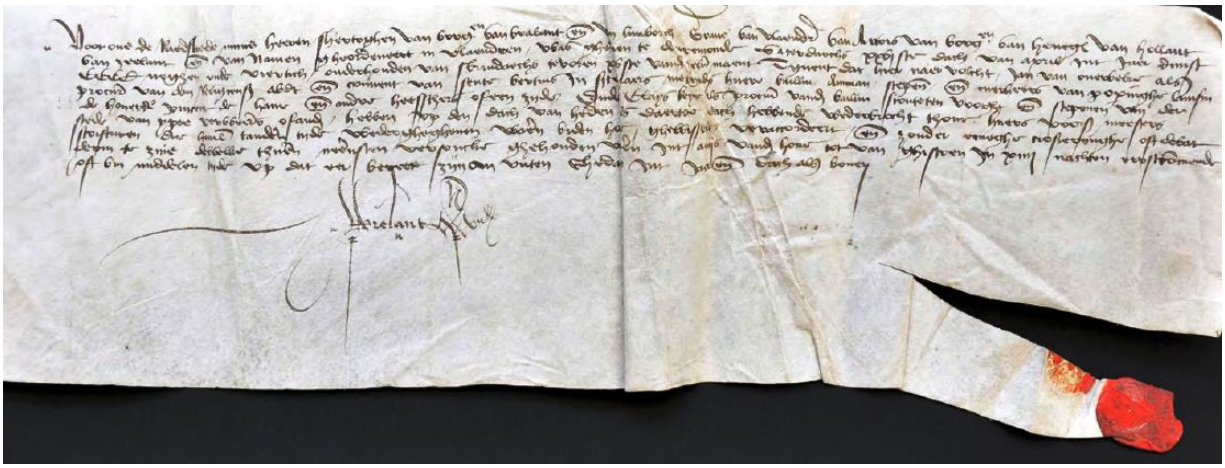

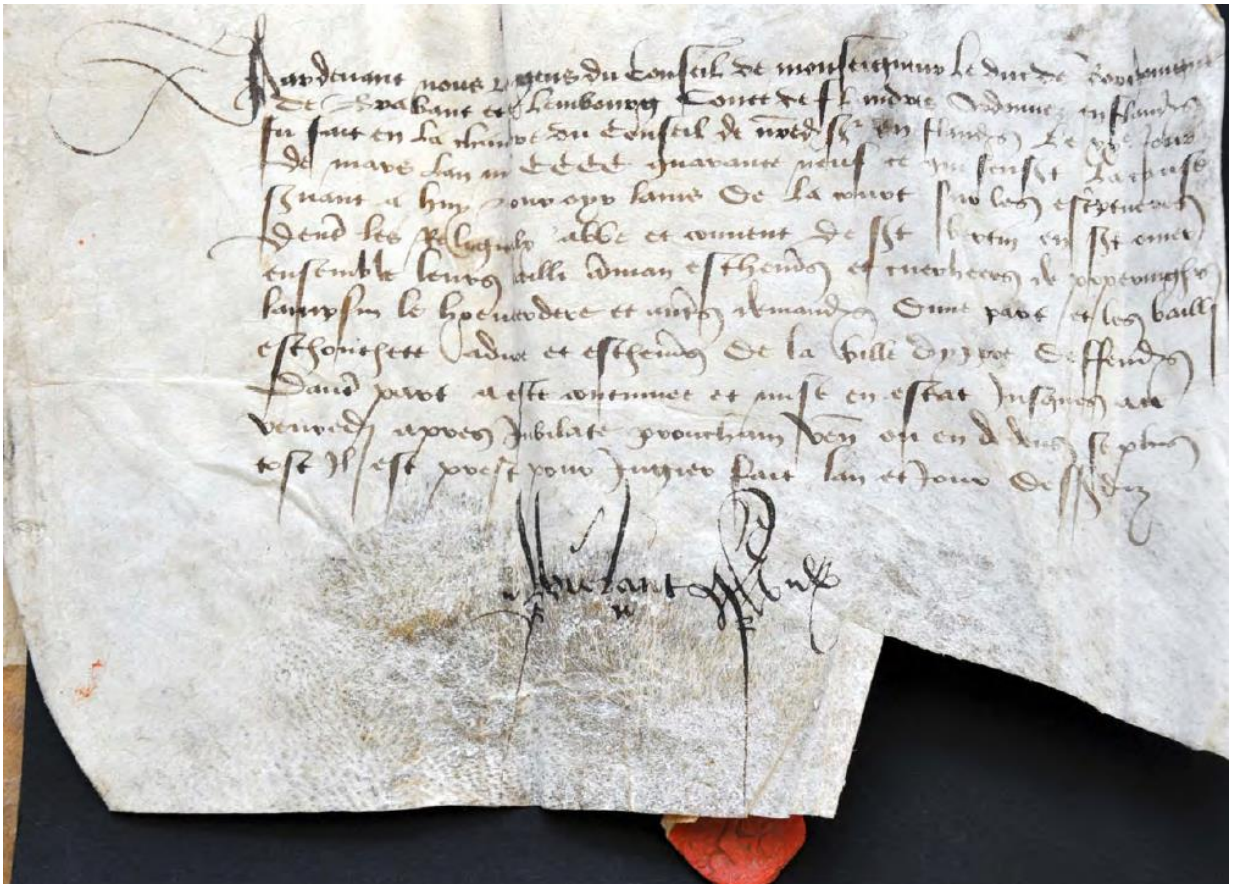

De achtergelaten goederen van Madeleine

22 november 1458
(D'Hoop nr. 169)
Philips de Goede, verklaart dat hij, op de vraag van de abt van Sint-Ommars, en in die zin heer van Poperinge, de zaak die voor de raad van Vlaanderen gebracht werd, over de achtergelaten goederen van **Madeleine, de weduwe van Jan de Dyre en van Christophe Loodyc,** beslist zal worden door zijn Grote Raad.
Philippe, door de gracie Gods, hertog van Bourgondië, etc. graaf van Vlaanderen, etc…
salut
Op vraag van de eerwaardige vader in God, onze beminde en getrouwe abt van Sint-Bertin, in onze stad Sint Omaar, is ons uitgelegd geweest,
Dat zekere zaak gebracht is geworden voor de raadslieden van onze raad van Vlaanderen, tussen de schepenen ende de keurheren van onze stad Poperinge, voor en in naam van deze stad,
En de hierbij genoemde inwooners,
Lieven van Paris, Chretien Wippe en Griete Baerts, de erfgenamen van Magdelaine, de weduwe van Jehan de Dirre,

Christine van Gardin, gezegd Valke en Amant Povit, voor hen en voor de andere consorten, de erfgenamen van Christofel Lodic,
de eisers en klagers aan de ene kant
tegenover Jehan Colin, baljuw van de stad Poperinge, Willaume Aelzone, Simon de le Voye en Lisbette sDoden, zijn vrouw, verdedigers en opposanten aan de andere kant
betreffende een nieuwigheid die zich voordeed
en dit betreffende de goederen die achterbleven na de dood van de genoemde Magdalaine, toen weduwe van de genoemde Jehan de Dire, en van de genoemde Christofel Loodyc,
en aangezien onze raadsheer, de abt van Sint Bertin, betrokken partij is,
en gezien de vele zorgen die hem momenteel bezig houden zodat niet de tijd heeft om zich elders te gaan verdedigen,
dient hij zich niet te verdedigen voor de raad van Vlaanderen, maar voor ons en onze Grote Raad.
Daarom is het, dat wij, gezien deze bedenkingen en om te komen tot een betere deliberatie, deze zaak en dit proces willen brengen voor onze Grote Raad, om alhier beoordeeld en gevonnist te worden.
Gegeven in onze stad van Mons, Bergen in Henegouwen, de 22ste dag van november, in het jaar des heren duizend vierhondert 58.

1459

Een mislukte kruisvaart

Uit 'De cronijcke van Vlaenderren in 't corte' in Gent uitgegeven in het jaar 1557 halen we de volgende aanhaling:

In tjaer xiiii c lxiiii *(1459)* was de cruusvaert voortghestelt vanden Paus Pius daer hertoghe Philips Anthonis zijnen bastaert zone met veel volcks van wapenen zant. Maer de paus starf op de reyse, zo dattet al niet was ende een yghelick track wederom met zynen volcke naer huus.

De zaak van de bastaarden

Confirmation par le duc Philippe de l'accord conclu entre l'abbé de Saint-Bertin et la loi de Poperinghe au sujet des successions de bâtards.

20 mai 1459.

Philippe, par la grace de Dieu, duc de Bourgoigne, de Brabant et de Lembourg, comte de Flandres, d'Arthois, de Bourgoigne, Palatin de Haynaut, de Hollande, de Zeelande et de Namur, marquis du Saint-Empire, seigneur de Frise, de Salins et de Malines, à tous que qui ces présentes lettres verront, salut.

Comme certaines causes et procès fussent muz et esperez de mouvoir par devant nous et nos amez et feaulx les gens de notre grand Conseil etant lez nous, entre nos bien amez les religieux abbé et couvent de l'église de Saint-Bertin de nostre ville de Saint-Omer, à cause de leur terre et seigneurie de Poperinghe, d'une part, et les eschevins, *cuerheers*, conseil et communauté de la dicte ville de Poperinghes, d'autre part; pour raison et à cause des successions des bastars et bastardes trespassés ans et échéans en la dicte ville et seigneurie de Poperinghes; et il soit ainsy que aujourd'huy datte de cestes, sont venus et comparus en notre dit grand conseil, révérend père en Dieu, notre amé et féal conseiller Messire Guilliaume (1), evesque de Toul, abbé du dit Saint-Bertin en sa personne et damp Jehan Bonne, religieux et procureur des dits religieux et couvent de la dicte église de Saint-Bertin, d'une part; et Pierre Diedeman, procureur des dits échevins, *cuerheers*, conseil et communauté de la dicte ville et seigneurie de Poperinghes, d'autre part; tous lesdits procureurs fondez par lettres de procurations souffisantes à ce dont il nous est deuement apparu; et aient les dits procureurs des dites parties et mesmement le dit révérend père en Dieu en sa personne, dit, recognu et affirmé, que leur dites questions, causes, procès et différens, ils par le moyen d'aucuns leurs conseillers et amis avoient traicté, pacifié et accordé ensemble par la manière qu'il est contenu en une cédulle de la quelle la teneur s'ensuit :

Pour rapaisier et mettre sus le debat étant entre révérend père en Dieu, Monseigneur l'evesque et comte de Toul, abbé de Saint-Bertin et ses reli-

(1) Guillaume Fillastre, 64e abbé, de 1450 à 1574. De Laplane, *Les abbés de Saint-Bertin*, t. II, pp. 5-30.

gieux de Saint-Bertin, d'un costé, et la loy et toute la communauté de leur ville de Poperinghe, d'autre, touchant l'avoir des bastars au dit lieu de Poperinghes; est l'advis de Colin de Wale, Steeland et Artrike, à ce commis, en primes que de tous les bastars, cuerfrères ou coerseurs de Poperinghes, à l'heure de leur mort sans fraude, le seigneur et eschevins auront la connoissance et l'adressement de la hoirrie, formorture et succession de tel bastard, en mettant par commune main et accord tous les biens par bon inventoire et en faisant *deelban*, et autrement comme l'on a usé et accoustumé de faire en aultres formortures que l'on nomme en flament *sterfhuysen* de Poperinghes.

Item, et si aulcun cuerfrère ou cuersoeur de Poperinghe se présente dedens tems deu qui se voeulle fonder hoir, qui saiche montrer par devant le seigneur comme conjuireur et eschevins de Poperinghes comme juges quil ateigne sy pres en sang au bastard ou bastarde du cousté maternel, que il doye partir es biens d'iceluy bastard defunct, il aura et partira es biens d'iceluy bastard dudit costé maternel que il devra avoir selon le degré de sa ligne, c'est à scavoir aultant quil auroit si iceluy defunct bastard eust esté légitime, soit toute la moitié du cousté de sa mère, ou partie d'icelle; et autant que tel hoir aura comme du costé de sa mère, aultant comme du costé du père, dont nul hoir ne peut venir, l'on partira moitié à moitié entre l'église de Saint-Bertin à cause de sa seigneurie et commun corps de la ville de Poperinghes, pour la part de l'église retenir au proffit d'icelle et la part de la ville convertir es communes affaires et charges d'icelle ville, dont les trésoriers seront tenus de faire compte, tant en recepte comme en mise, comme ils font des assiz et autres biens appertenans à la dicte ville.

Item, si aulcun des hoirs qui n'est pas cuerfrère ou coeurseur de Poperinghes se presente en tems deu, et se veulle fonder hoir : iceluy aura et partira en icelle hoirie et succession la droite moitié de ce que selon le degré de sa ligne du costé de sa mère il devroit partir et avoir si le dit defunct bastard eust esté légitime, ou quil auroit selon la disposition de l'article précédent, si tel hoir étoit coeurfrère ou coeurseur de Poperinghes; et l'autre moitié ensemble, autant que le tout comme du costé du père, auront et partiront le seigneur et la ville de Poperinghes moitié à moitié comme dessus; si ce n'estoit toutefois que d'iceluy quart et au même degré, venist aucun coeurfrère ou coeurseur qui tousjours l'emporteroit devant le forain, non actenant plus près en ligne; et partiront selon le degré de sa lignée comme dit est dessus en l'article précédent; pourveu que tous les biens immeubles

non estans fiefs, comme terres, maisons, rentes héritables et autres héritaiges quelconques, qui par ceste manière et selon cet advis et accord escherront communément et conjointement aus dites eglise de Saint-Bertin et ville de Poperinghes, seront vendus par le bailly et ceux de la loy de Poperinghes au renchier et au plus offrant, et de laissiez à personnes particulières; et les deniers venans d'icelle vente, seront distribuez ainsy que dict est dessus.

Item, et au regard des fiefs qui ne sont point partissables et dont ceux de la loy ne se doivent aucunement entremettre ni avoir quelque connoissance, si tel fief est venu au bastard par succession du costé maternel, iceluy fief ira et descendra au plus prochain hoir du dit bastard du mesme costé maternel et du meme troncq dont il sera venu; mais si iceluy fief est conquesté par iceluy bastard defunct, soit par donation, emption ou autrement, en ce cas le dit fief appartiendra à la dicte église de Saint-Bertin à cause de sa seigneurie, sans ce que d'iceluy la loy de Poperinghes ait quelque connoissance, part ou portion.

Item, et est bien à entendre et noter que par cet accord et traitté Monseigneur de Saint-Bertin et son église ne seront aulcunement amenris ou prejudiciez en leur droit de prendre ou lever les biens espaves ou estrayers, ains y demeureront aussy entiers quils estoient paravant, pour les avoir et apprehender, soit tout ou en partie par defaulte de hoir et aussy bien des bastards comme des autres ainsy quils ont usé d'avoir jusques aujourd'huy; et pareil lement demourront entiers en leur droit de confiscation; sans ce que à cause de cet accord et traicté un bastard qui iroit de vie à trespas par execution de justice, par desperation ou autrement, en confiscant le sien, la dicte ville de Poperinghes, où les hoirs du costé maternel doyent ou puissent prendre ou avoir quelque chose.

Item, et est bien à entendre que de tous avoirs d'autres bastards gisans ou trouvez dedans la seigneurie de Poperinghes non appertenans à bastards coeurfreres ou coeurseurs de Poperinghes à l'heure de leur mort, de ce demeura mon dit seigneur et son église entier, pour iceux avoir et apprehender à cause de sa seigneurie selon la coustume générale de Flandres et de France; et ainsy que tousjours il a fait jusques a présent.

Et pour perpetuelle sceureté, ce présent traicté sera passé par les dictes parties par souffissante procuration solemnellement, soubz le scel de Monseigneur le duc, et par iceluy de leur consentement confirmé.

Ainsy *signé* : Colin, Walle, Steeland et Artaicke.

Requerant icelles parties et chascune d'elles quil nous plaise avoir pour

agréable leur dit traicté et accord, et que le veullions chascune en droit soy condempner à l'entretenir et accomplir.

Scavoir faisons que nous, ces choses considérées, désirans l'appaisement des débats, procès, questions et différens estans entre nos subgez, et ayans aggréables ledict traictié et accord, les dites parties et chacquune d'icelles en droict soy, inclinans à leur dite supplication, avons de leur consentement condempnées et condempnons par ces présentes à tenir et entretenir, fournir et accomplir le dit traicté et accord icy dessus transcript de point en point, selon la forme et teneur.

Sy donnons en mandement à tous nos justiciers et officiers quelconques, leurs lieutenans et chascun d'eulx, sur ce requis, que à la requeste de chacune des dites parties, ils contraignent les dites parties et chascunne d'icelles à entretenir leur dict traicté et accord l'une à l'aultre, par touttes voyes de contraintes deues et raisonnables, car ainsy nous plaist-il être faict. En témoin de ce nous avons faict mettre nottre seel à ces présentes.

Données en nostre ville de Bruxelles le vingt sixième jour de may, l'an de grace mil quatre cent cinquante neuf.

Sur le reply étoit décrit : Par Monseigneur le duc, et *signé :* CHANTAM.

Sur le dit reply estoit aussy décrit : duplicata ; et estoient les dits lettres seellées d'un petit seel de cyre vermeil, pendant sur double queue.

Et plus bas : Collation faite aux lettres originales, signées et seellées comme desus et trouvé concorder par moy soussigné greffier principal de la ville de Saint-Omer, le 9 de fevrier XVe IIII^xx^ seize ; *signé :* BORGELOT.

Arch. de l'État à Gand. Liasse. Procès du conseil de Flandre, 1re série, n. 5729.

De hopmaat en het hopgewicht

*Uit het cartularium van de stapelplaats van de haven van Brugge blijkt dat er problemen waren op de **22ste augustus 1457**. Toen weigerde **Willem van Middeheunen** uit 'sHertogenbosch, de taks te betalen die hij de hoppewegers normaal gezien verplicht was te betalen. Hij had zijn hop immers per gewicht verkocht en beweerde dat die taks alleen kon geeist worden wanneer men de hop met **'hopmaat'** verkocht. Hij kreeg echter van de schepenen ongelijk en diende te betalen. (cartularium groenenbouc onghecott. Fol 248 verso, nr. 2)*

In het begin werd de hop gemeten met een soort mud – een inhoudsmaat – die voor **Brussel** bestond uit 292.548 liter.
Uit de costumen van de stad **Brussel** konden we de volgende – ingewikkelde – bepaling halen:
'het hoppevat, nu genoemd de **drafkuype**, zal houden 23 ½ gelten of stoopen korens gestreken.'
Aangezien we hiermee niet echt wijzer geworden zijn, moeten we gaan kijken bij de korenmaat wat dan '23 ½ gelten' kan betekenen. Daar vinden we het volgende:
'1 mudde graen of 108 gelten of stoopen maken 6 zisteren.
1 zak of 90 gelt – 5 zisteren.
1 stuk of 54 gelten – 3 zisteren.'
1 zister is dan 18 gelten of 4 viertelen of 2 halsters.
1 halster of 9 gelten is dan 2 viertelen.
1 viertel of 4 ½ gelten houdt 18 waelpotten of 4 meukens of pignolen in.
1 meuken of pignole is dan 3 1/8 lepelen of 4 ½ waelpotten.
En men concludeert:
'Zoodat de 72 waelpotten of 50 lepelen of 16 meukens graen maken effen 1 zister.'

1 hopvat is dus omzeggens 13 zisters of 1146 waelpotten of 650 lepelen of 208 meukens!

Door het voorgaande conflict uit 1457 bemerken we dat de verschuiving van de hopmaat naar een behandeling van de hop per gewicht in dat jaar in volle gang was. We mogen daarbij stellen dat op het einde van de 15de eeuw, de maat van hop, meer en meer uitgedrukt in een gewichtsmaat – de honderd pond of het kwintaal.

De heer Van de Wee bezorgt ons en aantal hopprijzen per Brusselse mudde of dus per 'hopmaat' voor deze jaren die hij noteerde uit de boekhouding van het Brussels hospitaal. We geven ze hier – in Brabantse groten uitgedrukt - voor wat ze waard zijn.

1411	1421 – 23.75	1431
1412	1422 – 31.25	1432 – 14.00
1413 – 28.00	1423 – 36.50	1433 – 13.00
1414 – 39.50	1424 – **48.75**	1434 – 13.79
1415 – 13.00	1425 – 28.00	1435 – 13.25
1416 – **11.92**	1426 – 16.00	1436
1417 – 16.00	1427 – 14.00	1437 – 18.00
1418 – 14.00	1428 – 32.25	1438 – 32.00
1419 – 20.00	1429 – 18.00	1439 – 18.00

1420 – 20.00	1430 – 14.00	1440 – 33.00

Verder hebben we weer een reeks vanaf omzeggens de jaren 1460.

1460	1470 – 30.00	1480 – 17.00
1461	1471 – 20.00	1481
1462	1472 – 14.00	1482 – 24.00
1463	1473	1483 – 25.50
1464 – 28.50	1474 – 12.50	1484 – 27.00
1465 – 16.00	1475 – **13.00**	1485 – 48.00
1466 – 19.00	1476 – 14.00	1486 – 57.00
1467 – 24.00	1477 – 15.00	1487 – **75.00**
1468 – 27.00	1478 – 18.00	1488 – 60.00
1469 – 22.50	1479	1489

Hoewel men dus in Brussel – en dus het Brabantse - werkte met een 'hopmaat' – wat we kunnen vergelijken met een mud voor de granen – bemerken we dat er in Vlaanderen daarvan geen sprake is.
In Poperinge is zover we kunnen nagaan steeds gewerkt met Poperinge ponden, en dus een gewichtsmaat.

Op de twee bijgevoegde foto's zien we twee oude stenen Poperingse pondgewichten zoals ze nog te vinden zijn in het hopmuseum aldaar.